

oprispingen over genderneutraliteit, een flinke scheut moederhaat en de laatste restanten van een gezonde seksuele appetijt, maar ook uiterst vruchtbare grond voor zijn virtuoze taalgebruik. Aan De Morgen vertelde de man die in 2007 de Prijs der Nederlandse Letteren weigerde omdat hij het bijbehorende geldbedrag van 16.000 euro wat minnetjes vond, dat hij niet meer wilde doen dan via 'ingevinkjes' en 'associatietjes' reconstrueren hoe in ons brein de ene gedachte voortdurend de andere inhaalt en hoe 'het er in het menselijke hoofd nu eenmaal aan toegaat'.

Dat lijkt verdacht veel op het literaire project van modernisten als James Joyce en Virginia Woolf, en het is met hun *stream of consciousness*-techniek dat Brouwers in het belezen maar benevelde hoofd van zijn personage duikt. Het levert gruwelijk mooie passages over aftakeling en herinnering op, met 'volzinnen als onvermoeibare langeafstandslopers', maar af en toe wordt de bewustzijnsstroom iets te makkelijk ingezet als een manier om de hapering in de hink-stap-sprongen van Buskens bedenkingen te illustreren. Op die momenten wordt de mooiste erfenis van het literaire modernisme eventjes niets meer dan een technisch hulpmiddelje om de wankel mentale toestand van een personage weer te geven, maar wanneer Brouwers echt op dreef is en zijn verhaal loslaat om vrijuit met betekenissen en klanken te spelen, lees je een bevrijde schrijver die beseft dat hij enkel verantwoording hoeft af te leggen voor wat hij in zijn carrière met de Nederlandse taal heeft gedaan. Die heeft hij met 'Cliënt E. Busken' andermaal verruwd, verrijkt en verruimd.

Sam De Wilde

## LEONORA CARRINGTON Een dove oude dame

★★★★★

Met bravoure voerde de Britse surrealist Leonora Carrington in 1974 de 92-jarige vertelster Marian Leatherby op. De warhoofdige mater familias krijgt van één van haar vele excentrieke vriendinnen een gigantische hoorn cadeau en ontdekt zo dat haar gezinsleden van plan zijn haar in een tehuis te proppen. Carrington orkestreert de verwarde vertelstem zo precies dat ze de lezer makkelijk van de ene tragikomische scène in het andere kleurrijke, kosmische tafereel weet te storten, zonder dat een eenduidig patroon het leesplezier bederft. (gmi)



## BOEKENTIP VOOR Donald Trump, president van de VS

### 'ZO MAAKT U VRIENDEN EN GOEDE RELATIES' VAN DALE CARNEGIE

Handje geven en weer vriendjes worden: zelfs kleuters kennen het principe dat Donald Trump niet wilde toepassen toen hij weigerde om Nancy Pelosi de hand te schudden. 'De grote kunst goed met mensen om te gaan' kan The Donald leren van Dale Carnegie, die, anders dan Trump, wél het succesvolste businessboek aller tijden heeft geschreven.



## Het lezen zoals het is

### Gaea Schoeters: 'Harpman'

Journaliste en schrijfster. Ze staat tot 22 februari op het podium van Saint Amour.

#### HUMO In welk boek bent u tegenwoordig bezig?

GAEA SCHOETERS «A Woman Looking at Men Looking at Women» van Siri Hustvedt.»

#### HUMO Met welke auteur zou u een avondje uit willen?

SCHOETERS «Jeanette Winterson.»

#### HUMO Met welk romanpersonage ziet u een onenightstand wel zitten?

SCHOETERS «De markiezin de Merteuil.»

#### HUMO Wat is uw favoriete gedicht en waarom?

SCHOETERS «Een wolk in broek» van Vladimir Majakovski. Of de 'Winterreise', onsterfelijk en ijzersterk dankzij Schubert.»

#### HUMO Welk boek hebt u het vaakst cadeau gedaan?

SCHOETERS «'Passie' van Jeanette Winterson.»

#### HUMO Wat is volgens u het ideale vakantieboek?

SCHOETERS «Harry Potter'. Maar ik lag ook al aan een zwembad met 'De man zonder eigenschappen' van Robert Musil.»

#### HUMO Hebt u een favoriete thriller?

SCHOETERS «'De naam van de roos'.»

#### HUMO Welk non-fictieboek zou iedereen gelezen moeten hebben?

SCHOETERS «'Lettres à Anne', de liefdesbrieven van François Mitterrand aan zijn

mâitresse. En 'Onzichtbare vrouwen' van Caroline Criado Perez.»

#### HUMO Welk kunst- of kijkboek kampeert op uw koffietafel?

SCHOETERS «'Essenz' van Edward Burtynsky, 'True Stories' van Sophie Calle en 'Cicade' van Shaun Tan.»

#### HUMO Wat is het laatste boek dat u tranen van ontroering heeft bezorgd?

SCHOETERS «'Zijde' van Alessandro Baricco.»

#### HUMO Wat is het laatste boek dat u tranen van het lachen heeft bezorgd?

SCHOETERS «'Dieu et moi' van Jacqueline Harpman. En 'The Importance of Being Earnest' van Oscar Wilde.»

#### HUMO Welk boek zou u meteen (her)lezen als u een week leestijd cadeau kreeg?

SCHOETERS «'De ontdekking van de hemel' van Harry Mulisch. En de integrale reeks Privé-domein.»

#### HUMO Welk boek of oeuvre vindt u zwaar onderschat?

SCHOETERS «Het werk van Carson McCullers, Jacqueline Harpman, Katherine Mansfield, Beryl Markham, Adrienne Rich en nog een paar honderd vrouwen.»

#### HUMO Wie verdient volgens u de volgende Nobelprijs Literatuur?

SCHOETERS «Milan Kundera. Of Margaret Atwood.»



## Toppers

★★★★★

Leonora Carrington  
Een dove oude dame  
Ann Patchett  
Het Hollandse huis

★★★★★

Jeroen Brouwers  
Cliënt E. Busken  
Anneleen Van Offel  
Hier is alles veilig

Nir Baram

Aan het einde van de nacht  
Carys Davies  
West

★★★★★

Jeanine Cummins  
Wie omkijkt  
Jenny Offill  
Weersverwachting  
Tim Winton  
De berdersbut  
R.O. Kwon  
Vuurgeesten

★★★★★

Rutger Bregman  
Het water komt  
Isabel Allende  
Bloemblad van zee  
Thomas Heerma van Voss  
Condities  
Herman Pleij  
Oefeningen in genot  
John van Ierland  
Der Rudy  
Herman Koch  
Finse dagen